

АМЕРИКАНЦИТЕ ВАТЕ

зашто како што секој има право да каже јас се викам така и така, и секоја држава кога влегува во меѓународна организација го има истото право, да каже како и е името. Меѓутоа, настана политички проблем и интересите на државите се сплеткаа околу целата таа ситуација со името. Имено, Грција членка на Европската унија и членка на НАТО, ја врзуваа врски на солидарност со другите членови на овие организации. Но, Америка деновиве ја разби солидарноста со другите западни држави и, во овој спор, застана зад нас. Тоа е добрата вест. Лошата вест е што Америка и Европа во моментот се во конфронтација околу Ирак и низа други прашања, какви што се, Меѓународниот кривичен суд или Кјото протоколот. Оттаму, првата реакција кај некои Европејци беше - па, што има Америка нам да ни кажува како ние да го решиме проблемот на нашиот континент. Но, мислам дека со текот на времето и самите Европејци ќе го следат американскиот пример. Очекувам нивното внатрешно единство да попушти откога ќе согледаат дека не е можно друго решение освен прифаќање на уставното име на Република Македонија.

Во ваков случај македонската дипломатија треба да биде лежерна или агресивна? Што препорачуваат меѓународните норми за ваков суптилен случај (класифициран како единствен случај во историјата)?

МАЛЕСКИ: Од нашиот прием во Обединетите нации ние сме полноправна членка на меѓународната заедница. Тоа значи дека нè канат практично на сите поважни собири во светот. Нашата надворешна политика, раководена од нашите национални интереси, а промовирањето на нашиот иден-

ците тоа го увидоа, како што увидоа дека за да обезбедат стабилност во регионот на Балканот каде што допрва претстои решавање на косовското прашање, потребно е да "пресечат" во овој спор и да ја покажат насоката по која другите треба да одат. Тоа, се разбира, е добрата вест за нас. Имено, досега на страната на Резолуцијата на Обединетите нации, практично на страната на Грција беа и САД и Европската унија, кои инсистираа на формулата да се најде заеднички прифатливо решение. Ние како држава бевме во мошне непријатна ситуација - светските центри на моќ нè притискаа и бараа да направиме компромис околу нашето име. Ова што го направи Буш со одлуката да го признае нашето уставно име е производ на изменети политички времиња, американскиот ангажман во Ирак и нашето сојузничество со нив. САД, со признавањето на нашето уставно име ни враќа за тоа сојузничество. Правдата секогаш била на наша страна

Разговорот го водеше:
Рената МАТЕСКА

Професоре Малески, веќе со години се води дијалог за името со Грција, без конкретни резултати и постигнат консензус. Според Вас, како добар познавач на тековните случувања (претходно директно инволвиран во проблемот), каква разврска предвидувате, ако воопшто има таква и е неопходна?

МАЛЕСКИ: Мислам дека сега, по признавањето на нашето уставно име од страна на САД, како да се назира крајот на спорот. Имено, сметам дека овие петнаесеттина години покажаа дека не е можно да се најде компромисно решение меѓу Грција и Македонија, не само меѓу двете политики, туку меѓу двете општества. Американ-

ИМ НАПРАВИЈА ПРАВО НА ГРЦИТЕ

титет е таков интерес, треба да ја искористи секоја прилика за да се укаже на оваа неправда. Меѓутоа, мора да сме свесни дека во светската политика една мала земја е во неволја затоа што нема доволно моќ и нема доволно влијание за самата да истурка свој став, дури и кога е во право. Оттаму треба да бидеме внимателни и секогаш да не очекуваме од дипломатијата само успеси и ништо друго.

☀ По признавањето на нашето уставно име од страна на САД, според некои дипломати, анахронизмот за името ќе стане AB ABSURDUM. Коментар?

најсилниот национализам во Европа ако не и во светот, а тоа е грчкиот. Грците имаат свое видување за историјата, свое видување за Македонија, свое видување за македонската нација. Нешто што е различно од нашето. Веројатно беше нереално да се очекува тие веднаш да ја прифатат реалноста на новата држава и на интерпретацијата која ние ја даваме за нашето национално потекло. Изминаа 15 години, а ќе треба уште време Грција да се соочи со сопствениот национализам и од тоа да извлече поука дека и другите народи, во конкретниов случај нивните соседи Македонците имаат свое место под сонцето. Но, за тоа, повторно велам, ќе треба време.

☀ Поранешниот преговарач за името Иван Тошевски коментираше дека Грција требаше да биде првата земја која ќе ја признае самостојноста на РМ. Со ваков чин на меѓународната сцена повторно ќе се вратеше античка Македонија и нејзините заложби, особено во времето на Александар Македонски, да се негуваат сите тогашни култури во светот, вклучувајќи го и хеленизмот, оценува Тошевски. Со согласувате ли со ваквата оценка?

МАЛЕСКИ: Мислам дека ќе беше подобро за сите нас доколку тоа се случеше. Ќе беше подобро доколку не бевме изложени на жесток економски и политички притисок од страна на Грција, доколку во сите меѓународни институции грчката политика не лобираше против нас, и доколку не пактираа со Србија... Но, тоа се само соншта. Реалноста е малку покомплицирана отколку што господинот Тошевски вели, затоа што едноставно Грците поинаку гледаат на работите од нас. На пример, тие нас нè сметаат за узурпатори на нивната историја и на нивното име, а

ако тие се убедени во тоа што го велат многу тешко ќе биде да се разубедат. Работите, сепак, се менуваат на подобро. Во моментов сме дојдени до таму тие веќе да не прават проблеми за

опстанокот на нашата држава, а тоа значи дека нема веќе ембарга, ја промовираат трговијата со нас, економијата е во подем со Грците, значи горедолу тие веќе се начисто дека ние како држава сме тука и тука ќе бидеме. Што се однесува до оној вториот проблем кој е врзан за умот, за сфаќањата, емоциите, чувствата кои многу често се експлоатираат во политиката за националистички цели, за тоа очигледно ќе треба многу време и многу добра волја.

МАЛЕСКИ: Во еден свет во којшто би владеело само начелото на правдата, секој би имал право и да каже кое е името на неговата држава. Но, во светот во којшто живееме, испреплетен со интереси на државите, внатрешните проблеми на државата се манифестираат и на меѓународен план. Ние сме нова држава и прогласувајќи ја својата независност отворивме дебата кај нашите соседи, за тоа кои сме, што сме итн. Е, сега во конкретниот случај дојдовме во судир со она што по многу проценки е

☀ Грчкиот Устав во член 108 предвидува грижа на Атина за грчката дијаспора. Оттука е контрадикторна нивната забелешка дека во нашиот Устав, Македонија се обврзува да се грижи за Македонците надвор од матичната држава, што од грчка страна беше оквалификувано како можност за територијална аспирација. Контрадикторна е и нивната забелешка за сопственоста на "Свездата Вергина", за што немаат суштински аргумент. Толкување?

МАЛЕСКИ: Тие контрадикторности постојеа од почетокот на нашето самостојно постоење од 1991 година. Ние тогаш моравме да пополниме еден прашалник за Бадинтеровата комисија, тоа беше комисија на Европската унија составена од претседатели на уставни судови на земјите-членки на ЕУ, која требаше да процени дали ги исполнуваме критериумите да бидеме самостојна суверена држава. Сугестијата која дојде од таму беше да направиме промени во нашиот Устав, во насока дека нашата грижа за нашите малцинства, која е запишана во нашиот Устав на сличен начин како што е во тој член 108 од грчкиот Устав, дека ние тоа нема да го толкуваме како мешање во внатрешните работи на другата земја ниту, пак, како поттикнување на територијални и други аспирации. Ние во Уставот внесовме амандман во еден член и истакнавме дека грижата не значи и мешање во внатрешните работи. Беше нужно тоа да го направиме за да добиеме позитивна оценка од страна на Бадинтеровата комисија. Зошто тогаш го направивме тоа? Античкиот мислител Тукидид запишал дека: "Силните го прават она што можат, а слабите она што мораат". Во тој момент ние бевме прилично слаби, бевме недефинирана територија од една поранешна федерација која се распаѓаше во хаосот на војните, нашата судбина беше неизвесна, а надвор луѓето не знаеја кои сме. Во светот, имено, на власт беше генерација политичари кои знаеја за Југославија, но не знаеја многу за комплицираниот етнички мозаик кој се распаѓаше на своите составни делови. Ние бевме во една многу тешка ситуација, и за да добиеме меѓународна поддршка, моравме да правиме компромиси. Но, благодарение и на тие компромиси го изодовме нашиот пат кон самостојност и меѓународно признавање. Прво излеговме од федерацијата без војна, што беше многу важно за една мала и загрошена земја каква што е Македонија. Потоа, нашата др-

жава беше врежана во картата на светот. Тоа беа големи достигнувања. Во Македонија има околу 1,5 милиони Македонци, ние сме една од најмалите нации во Европа, а во светот постојат многу поголеми нации, кои немаат своја држава.

☀ Што велите за последните напади од Грција дека претставуваме национална и културна закана за нив и најавите за опструкции за нашето членство во НАТО и во ЕУ?

МАЛЕСКИ: Моето искуство од 1991 до 1993 година беше следното: никој од пријателите на Грција во ЕУ или во НАТО не беше радосен заради поведението на Грција. Меѓутоа, сите тие мораат да внимаваат што еден член на нивниот сојуз вели од едноставна причина што, прва задача на секој сојуз е да ги штити интересите на својот член. И тука тие се наоѓаат во една мошне деликатна позиција. Тие укажуваат на фактот дека ние имаме право, но исто така, на политичкиот проблем кој Грција го создава и нужноста да се прилагодише на ситуацијата за да можат тие нам да ни помогнат. Тоа беше пристапот. Грција, до денешни дни, не го измени тој свој став за тоа дека ние сме крадци на грчкото културно наследство, дека ние сме измислена нација итн. Меѓутоа, имам впечаток дека жестината и силината на дејствувањето се намалуваат, и мислам дека пополека пробива сознанието дека оваа битка е загубена. Едноставно ќе мора самите да се адаптираат на реалноста на постоење на Македонија и на фактот дека

некои луѓе од другата страна на границата себеси се нарекуваат етнички Македонци. Во ЕУ се и многу еманципирани држави кои навистина не можат да разберат што значи тоа една на друга земја да ѝ наметнува име или историја. Се надевам дека во наредните 5-6 години до кога ние планираме да станеме земја-членка на ЕУ дека и во Унијата ќе се менуваат работите, а земјите-членки отворено ќе застанат на нашата страна. Останува да видиме колку брзо ќе се менуваат нашите соседи Грците. Тоа е важно зошто и во нивниот Парламент треба да се одобри влегувањето на Македонија во Европската унија. Оттаму, не се сите проблеми зад нас. Можеме да очекуваме нови изненадувања.

☀ Дали македонската дијаспора е доволно вклучена во лобирањето за Македонија, а зошто и не би аплицирале за 52 држава во рамките на најмоќната САД (за што во последно време сугерира и македонската дијаспора), која и практично го докажа пријателството кон Македонија?

МАЛЕСКИ: Што се однесува до нашата дијаспора, чест на поединци кои се исклучително активни, некои од нив успеав да ги запознаам во Америка, значи чест на тие луѓе и на оние кои се организираат по нашите клубови, меѓутоа земено во целина нашата дијаспора нема влијание како што имаат дијаспорите на некои други земји, а особено грчката. Тоа произлегува од фактот што ние имаме малку наши луѓе во државните структури на моќните

земји, генерации кои стасале до високи функции внатре во тие држави, а кои имаат чувство за земјата од каде што потекнуваат, за Македонија.

Македонија држава на американската федерација?! Државите ги раководат интересите, а не сум сигурен кој точно би бил интересот на Америка за Македонија. Ние мораме да сфатиме дека Балканот во целина е неинтересен, освен како производител на проблеми. Главниот интерес на западните земји за Балканот е да не произведуваме толку проблеми и да не ги забавиме во процесот на нивната евроатлантска интеграција. Нивен интерес е да ни помогнат да застанеме на нозе, а потоа тие да се свртат кон попатетни работи. Нашата иднина е во интегрирана Европа, континент на кој живееме.

Веќе реков дека добрата вест беше признавањето од страна на Америка и дека тој фронт сега е разбиен. Претходно имавме ЕУ, Америка, ОН, кои велеа: барајте заедничко прифатливо решение, така е запишано во Резолуцијата на ОН. Сега Америка ја напушта таа заедничка позиција. Како натаму? Продолжувајќи упорно да разговараме, испраќаме сигнал дека не сметаме дека американската одлука е пресудна. Значи, сега треба да се процени како во ОН

да се запре тој процес, да се даде до знаење дека повеќе од 50 земји не признале под уставното име, меѓу кои и три постојани членки на Советот за безбедност: Русија, Кина, и сега Америка. Значи, сега има простор каде да се работи и да се затвори целиот процес на преговори за името. Дали тоа може така нагло да се направи, а да не им се наштети на интересите на Македонија, тоа треба да го кажат политичарите. Но, и ако предолог се оди на дијалог како Америка да не го признала нашето уставно име, тогаш и тоа може да биде контрапродуктивно. Имено, може и самите Американци да се поколебаат во својата одлука, што би било многу лошо за нас. Но, напукнува бедемот во ЕУ каде либералните партии одат со предлог во Европскиот парламент кој е во наш прилог, а истото веќе се случи во германскиот Парламент со предлогот за признавање на уставното име на Република Македонија. Нам Грците ни требаат како пријатели. Нема ништо побаво од тоа меѓу себе да се разбереме, но проблемот е во тоа што на Балканот односите се "закрвени", не само меѓу политичарите туку и меѓу народите. Постојат историски анимозитети и омрази напластени во нашите умови од кои тешко се ослободуваме.

☀ Кога конечно можеме да го ставиме проблемот со нашиот јужен сосед во минатото?

МАЛЕСКИ: Мислам дека грчката политика полека сфаќа дека таа битка е загубена. Што се однесува до процесот на менување на чувствата и на умот на Грците, за тоа ќе треба многу време. Приемот во ЕУ ќе каже сè.

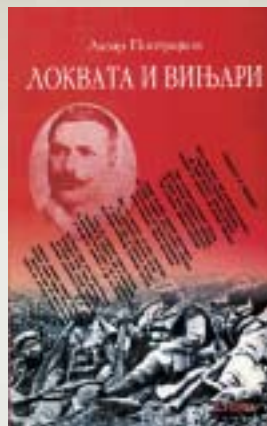
Почитувани читатели, доколку сакате да ја збогатите Вашата библиотека, неделникот "Македонско сонце" Ви нуди избор од пет мошне интересни книги, за кои имавте можност да се информирате преку нашето претставување.

"Македонскиот јазол" од Ханс-Лотар Штепан
За Македонија: 810 денари + ПТТ; За Европа: 13 евра + 8,5 евра за ПТТ (препорачано)
За Америка: 18 \$ + 13,5 \$ ПТТ (препорачано)

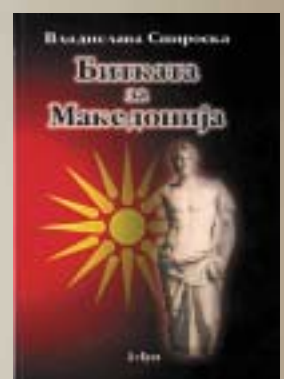
"Грчка антимакедонска борба I" (од Илинден до Загоричани) од Димитрис Литоксоу; За Македонија: 240 денари + ПТТ
За Европа: 4 евра + 3 евра ПТТ (препорачано)
За Америка: 5 \$ + 6 \$ ПТТ (препорачано)

"Локвата и вињари" од Лазар Поптрајков
За Македонија: 210 денари + ПТТ; За Европа: 3,5 евра + 3 евра ПТТ (препорачано)
За Америка: 5 \$ + 6 \$ ПТТ (препорачано)

"Богомилството во духовната култура на Македонија" од Маја Ангеловска-Панова
За Македонија: 360 денари + ПТТ; За Европа: 6 евра + 5,5 евра ПТТ (препорачано)
За Америка: 8 \$ + 8,5 \$ ПТТ (препорачано)

"Битката за Македонија" од Владислава Спироска
За Македонија: 160 денари + ПТТ; За Европа: 2,5 евра + 3 евра ПТТ (препорачано)
За Америка: 4 \$ + 5 \$ ПТТ (препорачано)

Книгите можете да ги нарачате на адресата и на е-маил адресата на "Македонско сонце", како и на телефонските броеви на Редакцијата.